

פרשת שמות

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ

[מכתב יד קודש]

פרשת שמות מתחיל בשמות השבטים. דספר זה הוא דמתן תורה כמו שאמרו בבראשית רבה (ג, ה) על פסוק (בראשית א, ג) ויהי אור זה ספר שמות שהוא הווית האור תורה. וידוע דששים ריבוא אותיות בתורה נגד ששים ריבוא נפשות דישאל כי אור התורה הוא עצמו אור הנפשות דבני ישראל. ומה שאמרו ששים ריבוא אף שאין ששים ריבוא אותיות בתורה כידוע. רק שכל אות מחובר מאותיות כמו ל' מ' הם כ' ו' צ' הוא נ' ו' ש' שלשה ווי"ן. א' שני יודי"ן ובאמצע ו' וכדומה. והגם דגם בזה אין החשבון מכוון ששים ריבוא אבל תפסו המספר ששים ריבוא שהיו בדור המדבר מקבלי התורה. וגם נפשות כל הדורות שורשם מהתורה ומאותם אותיות כי הרבה נפשות באות אחת וכלל כל הנפשות מישראל הם כלולים בשנים עשר שבטים ועל כן שמות השבטים שהוא שורש נפשותם דהשם הוא שורש החיות הוא גם כן כולל כל התורה. ובכל פעם שנזכר שמות השבטים בתורה הוא בכוונה מיוחדת בהוראת שמותם על אותו הענין שמדבר שם. כי כל הקדושות כלול בהם והשמות מרמזים על זה.

ובריש שמות רבה (א, ה) דנקראים על שם הגאולה יעוין שם באריכות. ורצה לומר דזכרון שמותם סימן הוא על שם הגאולה הרמוזה גם כן בשמותם. כי על ידי קדושת נפשותם היה הגאולה וכמו שאמרו ראובן ראה ראיתי את עני עמי, שמעון וכו'. כי בשבט ראובן היה קדושת הראיה ועל ידי זה גם כן ראה ה' וכן בשמעון קדושת השמיעה ועל ידי זה גם כן שמע ה' את נאקתם. וכן בכלם כפי הקדושה שלהם המרומו בשםם נתעורר על ידי זה למעלה גם כן כטעם ה' צילך ועל ידי זה בא הגאולה. והגם דהם נזכרים בהתחלת הגלות אבל עיקר הגלות בשביל הגאולה וכמו שאמרו במדרש שם (א, א) דאשר יאהב ה' יוכיח וכל הגלות היה רק כדי לבוא לגאולה ולקבלת התורה. ועל זה הוא מזכיר שם שמות השבטים מצד רמיותם על הגאולה שהוא מכוון הגלות והכל הכנה למתן תורה כמו שאמרו שם ובברכות (ה, ה) דשלש מתנות על ידי יסורין וכמו שנאמר (משלי ו, כ"ג) דרך חיים תוכחות מוסר.

וארבע פרשיות אלו שמות וארא בא בשלח הכנה למתן תורה שבפרשת יתרו ואחר כך משפטים להושיע משופטי נפשו שהם אותם אשר גם יצר הרע שופטן כמו

3

שאמרו בהרואה (ברכות ס"א:) ולעשות משפט כתוב באויבי עצמו שהם עצמם חיילות היצר הרע שעולה ומקטרג. וזהו פרשיות השוכבי"ם שהוא זמן תשובה לבנים שוכבים בתיקון הכרית דכבר שאין התשובה מועלת כמ"ש בזהר (ח"א רי"ט:). אבל יש לו תיקון על ידי דברי תורה שהוא מחכמה שהוא למעלה מתשובה שהוא מבינה כמו שנאמר (ישעיה ו, י) ולבכו יבין ושב. והוא רמוז בברכות (ה, ה) דבקריאת שמע שעל מטתו אותו חרב פיפיות להרוג המזיקין וזהו לאסור מלכיהם ונכבדיהם שהוא שורש כח האומות. ופיפיות דרצה לומר שתי פיות הוא קול קול יעקב דאמרו ז"ל קול תורה וקול תפילה דקריאת שמע כולל שניהם דעיקרה תורה ובקריאת שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש ושלא בזמנה כעוסק בתורה ובעונתה עדיף שהיא גם בכלל תפילה וכמו שכתבו תוס' (שבת י"א. ד"ה כגון רבי שמעון) דהיא בכלל צלותא. וקרא חשיב ששה דברים חרב פיפיות. לעשות נקמה. תוכחות בלאומים. לאסור מלכיהם ונכבדיהם. לעשות משפט. והם שש פרשיות אלו שהם נגד שש ספירות מחסד עד יסוד ובחסד ואמת יכופר עוון.

6

שהיה להכותם ולכלותם במדת הדין וזה לא אשים עליך רק כשיגיע חס ושלום עליכם תדע כי אני ה' שם הוי"ה שהוא מצד מדת הרחמים ואני רופאך בזה וכרופא המכאיב על ידי הרפואות והוא מקבל באהבה וחיבה שיודע שאינו רוצה לייסרו ולהכותו רק להיטיב לו על ידי זה.

וזהו פרשת שמות שהוא הגלות שבא על ידי מדת החסד לאברהם והוא החרב פיפיות בידם שרומז גם כן על המילה שנעשית על ידי חרב פיפיות וניתנה לאברהם אבינו ע"ה ועל ידי זה מנצחים לכל האומות ולחרבא דעשו שהוא שורש האומות וכמו שנאמר (במדבר כ"ד, כ) ראשית גוים עמלק והוא מאס המילה שהוא שורש הערלה דעכו"ם ערלים. ובמצרים היה השיעבוד על ידי שביטלו המילה כמו שאמרו במדרש (ויקרא רבה כ"ג, ב) דנעשו למראית העין ככל הגוים ועל כן נאמר (דברים ד, ל"ד) גוי מקרב גוי כעובר במעי אמו שזוהמת מצרים היתה מקפתם ועובר ירך אמו. אבל רק בהיותו במעיו וגם אז עצמותו חיות אחר וסופו להיות בפני עצמו. ומצרים ערות הארץ ושטופי זימה דעל כן היה הגלות לשם לברר שהם אינם כמותם דהם היו גדורים בעריות כמו שאמרו ז"ל (ויקרא רבה ל"ב, ה). והוא על ידי יוסף שנגדר שם מערה ונגדרו כל ישראל בזכותו כי כל ישראל גוי אחד.

וידוע מחלוקת ראשונים אי האבות יצאו מכלל בני נח ואלו דברי אלהים חיים דמכלל בני נח יצאו ואברהם אבינו ע"ה נקרא בחגיגה (ג, ה) תחילה לגרים אבל לכלל ישראל לגמרי לא באו עד מתן תורה שהיה קידושין כמו שאמרו בסנהדרין (נ"ט) על פסוק (דברים ל"ג, ד) תורה וגו' מורשה קהלת יעקב מאורסה. ואברהם הובטח בזה בשבועה והוא כמו שידוכין והתקשרות בשבועה אבל עדיין אפשר להנתק עד הנשואין שנגמרו השידוכין ועל זה נאמר (שמות כ"ג, ט) וידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים שהיו אז דוגמת נפש הגר דרק בשם ישראל יכונה וזה שנאמר (בראשית ט"ו, י"ג) כי גר יהיה זרעך וגו' ועל ידי זה ועבדום וגו' יוכלו לשלוט לשעבדם דעדיין לא נקראו עבדי ה' ובנים למקום. ועל ידי העבדות זכו להתגלות הגאולה אחר כך וקבלת התורה. דעיניום ויסורין שלהם אינו כיסורי העמים שהוא להאבידם אבל אל ישראל הוא כאשר ייסר איש את בנו וגו' שהוא לאהבתו ומצד מדת חסדו וטובו שאין יכול עדיין להיטיב לו וצריך לייסרו ולהוכיחו דעל ידי זה יוכל לקבל אחר כך רוב טובה.

ועל זה נאמר (שמות ט"ו, כ"ח) כל המחלה אשר שמתו במצרים לא וגו' כי אני ה' רופאך ואם אין מכה רפואה למה (סנהדרין ק"א). אבל הכוונה אף שיהיה מכה אינו כמחלה במצרים

5

ושמות שהוא סיפור הגלות הוא מצד החסד כמו שאמרו בריש שמות רבה על זה קרא דאוהבו שחרו מוסר ואשר יאהב ה' יוכיח שהוא מצד האהבה והחסד ואברהם בירר לו המלכויות והוגד לו גלות מצרים כשאמר במה אדע כי אירשנה דירושת הארץ הוא לצדיקים כמו שנאמר (ישעיה ס', כ"א) ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ ועל זה אמר במה אדע כי ידע שגם בזרעו ימצא פוגמי הכרית וצדיק נקרא שומר הכרית כידוע. אבל הכתוב העיד דכולם צדיקים וכל ישראל נקראים על שם יוסף הצדיק שארית יוסף ואפילו ערלי ישראל נקראים מולים וכל העכו"ם ערלים אפילו המולים כמו שאמרו בנדרים (ל"א:) וזהו אות הכרית המבדיל בין ישראל לעמים ונתבררו בגלות מצרים ועל זה אמר ידוע תדע וגו' דשם תיוודע ויתברר קדושת ישראל.

4

10

10

20

7

8

[1] ברמב"ן על פסוק אהיה אשר אהיה מביא מדרש אגדה על זה כשם שאתה הווה עמי כך אני הווה עמך וכו' עיין שם. ומשמע דמפרש כן לשון אהיה וגו' ואין לשון אשר אהיה מכון על זה דהוה לו לומר כאשר תהיה אבל אהיה קאי גם כן על ה' יתברך. ויש לומר דהנה איתא במדרש רבה (פרשה זו ג', ה') ושמעו לקולך למה שמסורת גאולה הוא בידם שכל גואל שייבא ויאמר להם פקידה כפולה גואל של אמת הוא. וכתב על זה הרמב"ן ויש עליך לשאול ומנין להם שיאמינו שמא שמע משה במסורת הזאת כמותם. אבל באמת מה שהקב"ה יפקוד ויזכור את ישראל הוא גם כן כמו שאתה הווה עמי וכמו שנאמר (משלי כ"ז, י"ט) כמים הפנים לפנים וגו' דאמרו זה גם על הקב"ה (וכמו שאמרו בספרי (דברים כ"ד) על פסוק (דברים א', כ"ז) בשנאת ה' אותנו. וגו' מה דבלבך על רחמך וכו' עיין שם) וכשיעלה בזכרוננו אלהותו יתברך אז יזכור גם הוא אותנו. והגואל השליח דאנכי שלחתיך הוא יאיר להם האור הזה בלבם גם בגודל שיקועם וחשכות מצרים וזה סימן הגואל האמיתי שיוכל להכניס זה בלבם. והגם דצריך שאתה הווה עמי שההתחלה יהיה מאתערותא דלתתא אבל כשהגיע העת אז הוא המעוררם גם

לאתערותא. וזה שאמר על שאלת מה שמו היינו איהו תפיסה יוכל להיות בהם בגודל השיקוע בלא אתערותא מהם ועל זה אמר אשר אהיה דגם מה שאתה הווה עמי אני אהיה גם על זה לעשות שתהיה אתה הווה עמי. ואיתה (פוקי רבי אליעזר פרק מ"ח) פ"ף בו נגאלו אבותינו ממצרים פקוד פקדתי צ"ץ בו עתיד הקב"ה לגאול את ישראל וכו' כי פקוד לשון מקור וזה הסימן היה מסור בידם שהגואל שיבוא ויאמר להם פקוד היינו שכינסי בלבם ענין פקידה שירגישו בלבם אור מפקידה זה יהיה הגואל של אמת. וכאשר בא משה ואמר להם פקודתי תיכף נכנס בלבם אור פקידה ועל ידי זה האור האמינו תיכף ושמעו לקולו. וכן יהיה לעתיד וכמו ששמעתי מרבינו הקדוש זצוקללה"ה שאמר על מה שמוכא בזה"ק (ח"א ע"ב:) עד דיתחזי האי קשת בעלמא מתקשטא בגווני נהירין וכדין צפי ליה למשיח כי קשת הוא לשון בטחון וכשיגיע זמן הגאולה יבוא בלבבות בני ישראל הקיווי והבטחון חזק שיגאלו וזה מרמז צ"ץ צמח צמיחת ישועה. וזהו שאומרים בתפילה את צמח דוד מהרה תצמיח שבמהרה נרגיש בלבנו הבטחון לצמיחת ישועה. ואתה תצמיח הישועה בקרוב:

10

16

20

16

16

16

היה זה היום אשר בא יצאנו מארץ מצרים...

וזהו היום אשר בא יצאנו מארץ מצרים...

אז היה קראתי חייכם ממצרים פתחתי ליהושע

ענין יצאתנו מארץ מצרים...

וזהו היום אשר בא יצאנו מארץ מצרים...

אז היה קראתי חייכם ממצרים פתחתי ליהושע